

Införandet av K3 i koncernredovisningen – vilka blev effekterna?

För cirka tio år sedan fick Sverige för första gången ett heltäckande regelverk för koncernredovisning i icke-noterade företag. I denna artikel redovisar Niclas Hellman, Henrik Nilsson, Milda Tylaite och Derya Vural vilka effekter införandet av K3 i koncernredovisningen haft.

Text: **Niclas Hellman, Henrik Nilsson, Milda Tylaite och Derya Vural**

FÖR CIRKA TIO år sedan antog Bokföringsnämnden (BFN) det allmänna rådet BFNR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3) med tillhörande vägledning. Det var första gången Sverige

fick ett heltäckande regelverk för koncernredovisning i icke-noterade företag.

I denna artikel redovisas resultaten av en studie av olika effekter av införandet av K3 i koncernredovisningen¹. Studien visar att graden av resultatutjämnning (*income smoothing*) minskade samtidigt som graden av *real earnings management* inte förändrades. Den redovisade lönsamheten ökade. Efter införandet var också redovisningens jämförbarhet högre och företagens skuldräntenivå lägre.

Artikeln inleder med en kort bakgrund om redovisningsnormeringen för koncerner innan K3, följt av en beskrivning av studiens utformning och urval av företag. Därefter redovisar vi våra resultat och slutsatser.

Perioden före K3

Redovisningsrådets rekommendationer var det som gällde för de noterade företagen fram till 2004 varefter de började tillämpa IFRS enligt IAS-förordningen (EG nr. 1606/2002). För de onoterade företagen var situationen en annan. BFN utfärdade 2000 ett allmänt råd (BFNR 2000:2, *Uttalande om tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer och uttalanden*) med innebörden att icke-noterade företag bör tillämpa antingen Redovisningsrådets rekommendationer eller befintlig normgivning från BFN. BFN:s normgivning var inte heltäckande vid denna tidpunkt och BFNR 2000:2 gav därför ytterligare vägledning (p. 6, kursivering tillagd): "Företag som tillämpar Bokföringsnämndens anpassningsnormgivning kan söka vägledning i de redovisningsrådsnormer som inte anpassats av Bokföringsnämnden."

BFN startade K-projektet 2004 med syftet att ta fram heltäckande regelverk för olika företagskategorier. Som en följd av detta upphörde nämnden med löpande normgivning på specifika områden. Ungefär samtidigt lades Redovisningsrådet ned och BFN tog över förvaltningen av Rådets rekommendationer utan att uppdatera eller ändra rekommendationerna under de år som följde. K2- och K3-regelverken fastställdes 2008 respektive 2012, men började tillämpas först 2014 och ersatte då den tidigare redovisningsnormeringen från BFN och Redovisningsrådet. Under denna period (cirka

2000-2013) gav således BFNR 2000:2 visst utrymme för de onoterade företagen att välja redovisningsprinciper. Ett exempel på ett område med begränsad normgivning var finansiella instrument, där det saknades en rekommendation motsvarande IAS 39 (Finansiella instrument) från Redovisningsrådet.

Urval och forskningsdesign

För att kunna utvärdera effekterna av införandet av K3 studerar vi de onoterade företagens koncernredovisningar och samlar in data för perioderna före och efter införandet. K3-regelverket ska tillämpas på räkenskapsår som påbörjas efter den 31 december 2013. Vi använder oss också av en kontrollgrupp från Norge, där det inte skedde någon förändring motsvarande införandet av K3 under den studerade perioden.

I vår regressionsanalys använder vi K3-införande med fortsatt tillämpning av K3 från och med 2014 som förklarande variabel (benämnd $K3_t \times POST_t$). Vi studerar effekter i fyra olika dimensioner, nämligen effekter på olika redovisningsmått, *Real earnings management*, redovisningens jämförbarhet samt skuldräntenivå.

Den första dimensionen fångar effekter på redovisningsmått. Vi använder två mått för att mäta graden av resultatutjämnning (*income smoothing*), dels standardavvikelse för förändringar i räntabilitet ($SD3_D_ROA_{it}$), dels korrelationen mellan periodiseringsposter (*accruals* på engelska; mäts med utgångspunkt från avskrivningar och förändringar i rörelsekapital) och kassaflöde ($CORR3_{it}$). Vidare använder vi periodiseringsposter i absoluta tal ($UNSIGNED_ACCR_{it}$) för att mäta i vilken utsträckning sådana poster påverkas av K3-införandet. Slutligen mäter vi om nivån på ett räntabilitetsmått (ROA_{it}) påverkas till följd av till exempel ökad användning av verkligt värde eller ökad aktivering av utgifter vid tillämpning av K3.

Eftersom K3 ger mindre utrymme för flexibilitet i redovisningsvalen vill vi utvärdera om företagen kompenserar för detta genom så kallad *Real earnings management*. Det kan handla om att till exempel skjuta upp FoU-kostnader eller tidigarelägga intäkter. Vi använder ett mått för detta ($REM3_{it}$) som baseras på korrelationen mellan räntabilitetskomponenter som är lättare respektive svårare för företaget att påverka.

Den tredje dimensionen handlar om redovisningens jämförbarhet. Där utvärderar vi först ett mått som fångar förekomsten av unika poster i relation till mer vanligt förekommande poster i resultat- och balansräkningar ($COMPARABILITY_{it}$). Måttet är utformat så att ju lägre förekomst av unika poster (och högre förekomst av vanliga poster), desto högre värde antar måttet. Vi tänker att K3 kan ha lett till bättre jämförbarhet genom ökad standardisering av poster. Det andra måttet vi använder

	Bortfall	Sverige: Antal årsobservationer 2010–2016	Bortfall	Norge: Antal årsobservationer 2010–2016
Större aktiebolag 2013 (ej börsnoterade)		52 149		46 345
Exkludering av aktiebolag som inte är moderbolag i en större koncern 2013	-33 274	18 875	-28 707	27 638
Exkludering av koncerner som redovisat enligt IFRS någon gång 2010–2016	-1 747	17 128	-2 275	25 363
Exkludering av koncerner med färre än 2 års data före och efter K3	-6 936	10 192	-2 806	12 557
Exkludering av koncerner där data saknas	-3 220	6 972	3 399	9 138
<i>Studiens slutliga urval</i>		6 972		9 138
		Sverige		Norge
Matchat urval (antal företag)		727		727
Matchat urval (antal årsobservationer)		4 870		4 639

Tabell 1. Studiens urval av företagsobservationer.

Tabell 1 visar urvalet av svenska och norska koncerner före och efter införandet av K3 (mätt som antal årsobservationer 2010–2016).

($FIRM_ENTRIES_t$) mäter detaljeringsgraden genom att räkna antalet redovisade poster i resultat- och balansräkningarna som har värden skilda från noll.

Den sista dimensionen avser företagets skuldräntnivå, där vi mäter räntesatsen på räntebärande skulder ($EFF_INT_RATE_t$). Denna dimension är intressant eftersom högre redovisningskvalitet förväntas leda till lägre kapitalkostnader (allt annat lika).

Resultat

Tabell 2 visar resultaten av den statistiska analysen. Vad gäller redovisningsmåttens egenskaper indikerar de signifikant positiva koefficienterna för $K3_f \times POST_t$ i kolumnerna (1) och (2) att graden av resultatutjämnning (*income smoothing*) minskade efter införandet av K3, i jämförelse med kontrollgruppen av norska företag. Vi finner också att den rapporterade lönsamheten enligt måttet ROA_{ft} , (mätt som nettoresultat i relation till totala tillgångar) ökade. En detaljerad analys av orsakerna visar att ökningen främst påverkades av att företag i samband med införandet av K3 ändrade avskrivningsplaner, tog bort tidigare aktiverade immateriella tillgångar och ökade användningen av komponentansatsen.

Vår analys finner ingen indikation på ökad *Real earnings management* till följd av K3 (se tabell 2, kolumn 5). Däremot förefaller företagens rapporteringsbeteende ha förändrats på ett sätt som påverkar jämförbarheten. Jämförbarheten ökade i så

motto att posterna i resultat- och balansräkningarna blev mer standardiserade (färre unika poster) (se tabell 2; signifikant positiv koefficient för $K3_f \times POST_t$ i tabell 2, kolumn (6)). Att det blev färre unika poster förklaras delvis av att antalet redovisningsposter minskade (signifikant negativa koefficienten för $K3_f \times POST_t$ i kolumn (7)). En mer detaljerad analys visar att en förklaring är en ökad användning av funktionsindelad resultaträkning som normalt sett innehåller färre poster. Införandet av K3 innebar ingen förändring i möjligheten att välja mellan olika uppställningsformer för resultaträkningen, men det verkar som om införandet av K3 medförde en mer generell genomgång och omprövning av valet av uppställningsform.

I vår utvärdering av den fjärde dimensionen av K3-effekter finner vi att skuldräntnivån signifikant minskar efter införandet av K3, jämfört med den norska kontrollgruppen (se tabell 2, kolumn (8)). Fördjupad analys indikerar att detta delvis kan förklaras av att kreditgivare föredrar att basera kreditriskbedömningar på mer enhetlig rapportering som alla företag måste följa.

Slutsatser

Vår studie av införandet av K3 i koncernredovisningen visar att graden av resultatutjämnning (*income smoothing*) minskade samtidigt som graden av så kallad *real earnings management* inte förändrades.

	Effekter på redovisningsmått				Real earnings management	Redovisningens jämförbarhet		Skuldräntenivå
	(1) $SD3_D_ROA_{ft}$	(2) $CORR3_{ft}$	(3) $UNSIGNED_ACCR_{ft}$	(4) ROA_{ft}	(5) $REM3_{ft}$	(6) $COMPARABILITY_{ft}$	(7) $FIRM_ENTRIES_{ft}$	(8) $EFF_INT_RATE_{ft}$
$K3_{ft} \times POST_t$	0,004**	0,081**	-0,002	0,009***	0,035	0,010***	-0,767***	-0,003**
Kontrollvariabler	JA	JA	JA	JA	JA	JA	JA	JA
Fasta effekter	JA	JA	JA	JA	JA	JA	JA	JA
Antal års-observationer	9 509	9 509	9 509	9 509	9 509	9 509	7 112	9 509
Förklaringsvärde (justerad R ²)	0,498	0,224	0,296	0,515	0,175	0,878	0,877	0,628

Tabell 2. Effekter av införandet av K3.

Not. Variablerna avseende olika effekter förklaras i den löpande texten. De generella kontrollvariablerna avser företagsstorlek, skuldsättningsgrad, kapitalomsättningshastighet och revisor från Big4. I analysen av redovisningens jämförbarhet ingår redovisade förluster som kontrollvariabel; i analysen av skuldränta ingår tillgångsstruktur (relativ storlek på materiella och immateriella anläggningstillgångar) och skuld täckningsgrad (EBITDA i relation till räntebärande skulder) som kontrollvariabler. Så kallade fixed effects (fasta effekter) används för att beakta skillnader mellan svenska och norska koncerner samt mellan olika branscher och år. Antal årsobservationer avser det matchade urvalet av svenska och norska företag. Signifikanta resultat anges som *($p < 0,10$); **($p < 0,05$); *** ($p < 0,001$).

Den redovisade lönsamheten ökade. Efter införandet var redovisningens jämförbarhet högre och företagens skuldräntenivå lägre.

Flera av de redovisade effekterna av införandet av K3 är positiva ur K3-företagens, BFN:s och olika användares perspektiv. De representerar ett utfall av de insatser och investeringar som gjordes under en längre period inom ramen för K-projektet. I sin årsredovisning för 2016 rapporterade nämnden att den totala kostnaden för K-projektet 2003-2016 uppgick till cirka 59 mkr, varvid framtagandet av K3 kostat cirka 21 mkr. Forskningen om K3-effekterna kan också förhoppningsvis bidra med kunskap i den översyn av K3-regelverket som BFN just nu genomför.

NICLAS HELLMAN

Handelshögskolan i Stockholm

HENRIK NILSSON

Handelshögskolan i Stockholm

MILDA TYLAITE

Handelshögskolan i Stockholm

DERYA VURAL

Högskolan i Borås

Fotnoter

1) För en mer fullständig beskrivning av forskningsprojektet, se Hellman, N., Nilsson, H., Tylaite, M., & Vural, D. (2022). The impact of an IFRS for SMEs-based standard on financial reporting properties and cost of debt financing: evidence from Swedish private firms. *European Accounting Review*, Vol. 31, nr. 5, 1175–1205. Artikeln kan laddas ned utan kostnad: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09638180.2022.2085758>. Forskningsprojektet har finansierats av Handelsbankens forskningsstiftelser.